

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються особливості українських народних казок та їх вплив на виховання дітей.

Ключові слова: народна казка, свідомість, особистість, виховання.

Abstract

We can discuss the peculiarities of Ukrainian folk tales and their influence on the upbringing of children.

Keywords: folk tale, consciousness, personality, education.

Ще з давніх-давен діти не могли заснути без своїх улюблених казок, які їм переповідала їхня мати або бабуся. Казки у українській літературі називають народними. Такий жанр фольклору переходить із уст минулого покоління – майбутньому. Їхні головні особливості це наявність традиційних мотивів, персонажів, словесних виразів, та відсутність достеменно відомого автора.

Народна казка посідає важливе місце серед фольклорних творів, має своєрідні композиційні закони й відрізняється яскравою символічністю, що вказує на тісний зв'язок з прадавнім міфом. Проте інформація, закодована в казці, часто залишається поза увагою маленького читача. [1, с. 45]

Згідно з дослідженням, яке провели у Франції кілька років тому, у дитини віком десяти місяців починає формуватися свідомість. Коли дитині виповнюється один рік батьки розпочинають читати їм казки. Саме в такий спосіб дитина дізнається про світ, добро і зло, правду і брехню на прикладі дій головних героїв. Дитина, якій батьки читають казки, запам'ятовує їх та відкладає в себе у підсвідомості. На думку багатьох людей, це чудовий спосіб привчити дитину до добра та справедливості, співчуття та щедрості.

Казки часто розглядаються поверхово, без урахування її давніх смислів, походження й заглиблення в жанрову специфіку, що спотворює уявлення про неї. Головною метою є визначення жанрових особливостей казки, інтерпретація казкової символіки та розкриття значення казки для формування майбутньої особистості. Казка як своєрідний жанр фольклору посідає значне місце у світовій народній творчості. Як зауважує Гнатюк В., «казки належать до найдавніших витворів людського духу й сягають у глибину таких далеких від нас часів, якої не досягає жодна людська історія» [1, с. 115].

Більшість казок мають свою мораль та звичний усім нам мотив. Завжди добро перемагає зло, у цьому і є уся їхня специфіка. Як справедливо зауважує Півнюк Н.А., казка складний для розуміння жанр. На уроках літератури розуміння казки зводиться до характеристики її персонажів й доволі прямолінійного розкодування її натяків (Чого казка навчає? Які проблеми піднімає?). [2, с. 40]. Візьмемо до прикладу усім відому народну казку “Рукавичка”. На перший погляд, у ній відсутня будь-яка мораль. Загубив дід рукавичку, в ній поселилась мишка, а потім жабка, зайчик, лисичка, вовк, кабан та в додачу ще й ведмідь. І що ж тут повчального скажете ви? Проте, якщо дитині кожного вечора читати цю казку, буквально через декілька років у неї буде позбавлене відчуття жадібності. Більшість дітей попри свій маленький вік є досить жадними до своїх однолітків. Напевно ви помічали, як дитя не хотіло ділитися іграшкою чи місцем у її улюбленій ігровій хатинці, де поміщалась уся її родина? Тому дітям, яким відома ця казка не шкода поділитись місцем у хатинці, так же як і мишці з жабкою, а там з зайчиком і лисичкою. Тобто у неї формується розуміння того, що потрібно бути добрішим, та вміти ділитися, навіть якщо тобі буде некомфортно.

Візьмемо до прикладу іншу усім відому казку “Коза-дереза”. Можливо вам доводилось чути, як ваші батьки казали вам ”От тобі і на! Прямо так як в тій казці про Козу-дерезу”. Що ж вони мали на

увазі? Діти полюбляють, щоб їх жаліли, тому іноді змушені брехати, ніби на них кричали чи їх сварили. Кожні мати та батько будуть вірити своїй дитині, цим самим і породжують в ній вміння брехати, адже що не скажеш – тобі повірять. Проте ця казка вчить їх, що уся брехня рано чи пізно виведеться на чисту воду. Саме так і було з головною героїнею казки – козою.

Звертаючись до психолого-педагогічної думки, варто відмітити, що в наукових дослідженнях казці цілком виправдано належить чільне місце, адже вона має дуже великий вплив на інтелектуальний і духовний розвиток дитини, на становлення емоційної сфери та психологічної зрілості. Наприклад, Русова С. зазначає, що казки відповідає вимогам дитячого розуму, а також формують правильне розуміння відносин між людьми [2, с. 42].

Наведемо ще один приклад, де казка вчить дитину не забувати правди. У народі на неї кажуть “Названий батько”. Вона вчить дітей пам’ятати про добро, яке тобі зробили; бути вдячним за все те, що маєш; не бути байдужим до тих, хто потребує допомоги та вмінти співчувати. Одна така казка може навчити дитину багато чому, що їй неодмінно пригодиться у житті.

Зовсім недавно я відчула, що хочу донести дітям важливі уроки у житті. Тому я почала сама писати казки. У них я піднімаю суспільні проблеми, про які мало хто говорить. Кожна моя казка, наділена мораллю, прикладом ситуації із життя, та певним висновком щодо вирішення цієї проблеми. Найулюбленіша моя казка називається “Мураха та Вовк”. У ній порушується проблема вміння працювати у команді. Самі мурахи виконують роль команди, що може робити важку справу, якщо будуть працювати разом, а не наодинці. У сюжеті вовк падає у велику яму, та благає там мурахи врятувати його. Проте вона йому відмовляє, адже він вважає, що мурахи є досить слабкими, та не можуть виконувати важку роботу. Після довгих вмовлянь, вона погоджується та просить своїх друзів, аби ті допомогли витягнути вовка, що і було зроблено. Після цього я роблю висновок, що дає дитині чітко зрозуміти мораль тільки що почутої казки: “ Це все вийшло завдяки їхній командній роботі. Адже одна мураха вовка не підійме, а ось тисяча – легко!”

Отже, народна казка – специфічний жанр фольклору, провідна особливість якого полягає у традиційності, фантастичності та установці на перемогу добра. Казкова оповідь є важливим джерелом інформації про світобудову, про життя людей різних народностей, їхні традиції, звичаї, характер, мораль. Крім поверхових смислів, казка містить глибинну сутність, яка полягає у символічній інтерпретації буття, що сягає часів міфологічного осягнення світу [3, с. 14]. Вони є інструментом ненав’язливого навчання, виховують позитивні якості та допомагають вчасно помітити психологічні проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнатюк В. Передмова до збірки народних казок «Барановський син в Америці» / В. Гнатюк // Вибрані статті про народну творчість. – К.: Наукова думка, 1966. – 204 с.
2. Пивнюк Н. А. Многовековая хранилища надежных знаний о природе и человеке (сказка) [Текст] / Н. А. Пивнюк // Русская словесность в школах Украины. – 2005. – № 5. – С. 40-45.
3. Кваша М. «Казка вчить, як на світі жить». Казка як інструмент для формування цілісної особистості / М. Кваша // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2011. – № 25-27. – С. 11-18.

Кривенька Вікторія Олегівна - студент групи 2KI-186, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vicka0701@ukr.net

Науковий керівник: Зінко Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Kryvenka V. O. — student of the 2KI-18b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsa, e-mail: vicka0701@ukr.net

Supervisor: Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net